

Пригоди Олівера Твіста (стислий переказ)

Чарлз Діккенс

I.

Народився Олівер Твіст у робітному домі, де лікар боровся за його життя і намагався змусити маленького дихати самостійно: "Та що поряд не було нікого, крім старчихи, в голові якої туманилося від кількох кухлів пива, і лікаря, який виконував свої обов'язки за угодою з парафією, то Олівер і Природа боролися сам на сам". Лікар розговорився із бабкою і дізнався, що вчора вагітну непритомною підібрали на вулиці і що вона, певно, прийшла десь здалеку. Одразу після пологів мати померла і залишила свою дитину сиротою. Бабка одягнула хлопчика у стару сорочину, підкресливши цим його теперішній стан вихованця робітного дому: "Олівер щосили кричав. Якби він міг знати, що він сирота, полишений на милість парафіяльних титарів і наглядачів, то, певно, кричав би ще дужче".

II.

Протягом наступного року, маленький Олівер буквально змагався за своє життя, потерпаючи від голоду, адже в робітному домі не було ніяких умов для виховання немовлят. Таким чином, було вирішено відправити хлопчику на ферму недалеко від міста, де стара жінка брала на виховання дітей за сім з половиною пенсів на тиждень. Цих грошей мало вистачати на повноцінне харчування та догляд для дітей, проте місіс Менн не хвилювалася за стан її вихованців, забираючи майже всі гроші на власні потреби. Час від часу з дітьми ставалася біда і вони відходили у кращий світ. Всі спроби присяжних та зацікавлених людей з'ясувати обставини та причини загибелі дітей були придушені показаннями парафіяльних лікаря та бідла [найнижчий урядовець].

"В день свого дев'ятиліття Олівер Твіст був блідий, хирлявий хлопчик, замалий на зріст і худий, як скіпка. Але природа чи спадковість наділили Олівера здоровим, стійким духом, який завдяки порожньому шлунку мав досить місця, щоб розвиватися в його тілі. І, може, саме цією обставиною й пояснюється, що хлопець дожив до свого дев'ятиліття". До ферми прийшов містер Бамбл — парафіяльний урядовець, маючи до жінки якусь справу. Чоловік це був гордовитий та дуже високої про себе думки, а місіс Менн робила все для того, щоб запевнити його у її повазі до його роботи, підлещуючись та вихваляючи чоловіка. Жінка запропонувала чиновнику джин, не забувши згадати, що тримає його в будинку лише і лише для того, щоб додавати його до лікувального еліксиру від кашлю, адже так сильно любить своїх діточок, що не може дивитися на їх страждання, що було цілковитою брехнею.

Містер Бамбл прийшов забрати Олівера Твіста у робітний дім, адже хлопчику виповнилося вже дев'ять років і залишатися на вихованні у жінки він не міг. І хоча сам Олівер неймовірно зрадів, що залишає будинок, де він пережив безліч страждань, була

влаштована сцена зі слізьми, необхідність якої Олівер розумів підсвідомо. Окрім цього, хлопчик був засмучений, що залишає тут своїх друзів, які були підтримкою для нього і з якими вони разом пережили тут побої та голод.

Прибувши у робітний дім, Олівер був показаний раді, що вирішила навчити хлопця ремеслу та, таким чином, допомогти у житті. В цей же час цією ж радою були прийняті реформи, які полягали у зменшенні витрат на їжу, і чисельність жителів поступово зменшувалася. Звичайно, що хлопці відчували нестерпний голод і, кинувши жереб, Оліверу Твісту випала доля попросити ввечері додаткову порцію каші. Коли наглядач почув прохання, Олівера зачинили у канцері, рада дому переполохалася і було вирішено віддати 5 фунтів і Олівера якому-небудь майстру в учні, аби позбавитися від цього невдячного хлопця.

III.

Тиждень у карцері обернувся справжнім пеклом для хлопчини, якого щодня лупцювали цій'яком та змушували вислуховувати молитви своїх товаришів, до якої був доданий спеціальний пункт —прохання позбавити їх від вад Олівера.

Проїжджаючи повз робітного дому, сажотрус містер Гемфілд думав про те, де йому знайти гроші на оплату оренди будинку, коли його погляд впав на оголошення. Чоловік погодився взяти на виховання хлопчика та пообіцяв навчити його ремеслу. Власне кажучи, він йому був ні до чого, але без Олівера гроші не давали, тому виходу не було.

Рада обговорила таку можливість і зійшлася на тому, що це ремесло занадто важке задля п'яти фунтів, тому вони згодилися віддати юнака лише за 3 фунти десять шилінгів, але містеру Гемфілду так були необхідні кошти, що і такий варіант його задовольнив. Залишалось оформити все юридично —Олівера одягнули у чисту сорочку, нагодували та відправили до суду. Там все могло закінчитися для Олівера життєвим рабством у лихого сажотруса, якби суддя не помітив вираз обличчя хлопчика, який зі сльозами на очах та неприхованим жахом дивився на свого майбутнього "опікуна". Коли Олівера запитали чи він хоче піти в науку до містера Гемфілда, той розплакався і сказав, що краще нехай його знову мордують, ніж він піде до цього чоловіка. У проханні передачі Олівера містеру Гемфілду було відмовлено і наступного дня оголошення з'явилося знову.

IV.

Рада робітного дому все ще намагалася позбутися Олівера і було вирішено відправити хлопця юнгою у плавання, де він зі своїм зухвалим характером отримав від ломом по голові і точно би перевиховався. Містер Бідл, повертаючись з пошуків моряків, кому б треба був найманець на корабель, зустрів трунаря робітного дому містера Саурбері. Вони розговорилися і вирішили, що віднині Олівер буде служити у нього та допомагати йому з роботою. Того ж вечора хлопчика віддали "на випробування", новину про що останній вислухав з байдужістю. Втомлений від знущань, хлопчик зібрав речі і вирушив назустріч новим поневірянням.

Коли він та містер Бамбл дійшли до будинку трунаря, місіс Саурбері здивувалася такий худобі та малому росту хлопчику, жаліючись на те, що ця "шкелетина" буде

тільки їх об'їдати. Відвела Олівера на кухню, те його нагодували недоїдками, від яких відмовився б навіть собака, проте Олівер був настільки зморений голодом, що з'їв усе. Далі жінка відвела його в кімнату, де зберігалися труни, що відтепер стала місцем для його ночівлі.

V.

На ранок Олівер прокинувся від гучного стуку в двері та голосу, що обіцяв його відлупцювати. Так хлопець познайомився із Ноем Клейполом: "Ной був вихованець парафіяльного дитячого притулку, а не безрідний сирота з робітного дому. Не якийсь там підкидьок, він міг простежити свій родовід аж до батьків, які мешкали неподалік". Шарлотта — помічниця при домі — ставилася до нього привітно та піклувалася про нього, завжди проявляючи увагу, але інші хлопці зневажливо кидалися в нього образливими словами, тож тепер він, у свою чергу, зривав свою злість на Олівері, називаючи його підкидьком.

Якось ввечері сімейство Сауербері обговорювали справи і чоловік запропонував використовувати Олівера як плакальника на дитячих похоронах. Хлопчик мав меланхолійний вираз обличчя і було гріх не використати це на користь. І буквально наступного дня виникла слушна нагода познайомити Олівера з його обов'язками: прийшов містер Бамбл і віддав замовлення на труну та похорони. Містер Сауербері і Олівер вирушили в дорогу.

Будинок був весь брудний, у злиднях. Там трунар привів всі вимірювання померлої і сказав, що похорони відбудуться наступного дня. Відбулися похорони, на яких був і Олівер; видовище не дуже йому сподобалося.

VI.

Пройшов місяць і Олівер був офіційно прийнятий на службу: він очолював процесії на дитячих похоронах; його сумний вигляд викликав неймовірне розчулення. Проте він все ще потерпав від насмішок Ноя, який дуже заздрих хлопцю, що був тут всього-нічого, але вже мав роботу і гарне ставлення містера Сауербері: "Шарлотта ставилася до Олівера погано, бо погано ставився до нього Ной; а місіс Сауербері люто ненавиділа його, бо містер Сауербері виявляв до нього прихильність". Якось за обідом, скориставшись тим, що вони з Олівером сиділи самі, Ной став задирати хлопця, але не побачивши результату, почав ображати його покійну матір. Олівер не витримав і, не на жарт розлютившись, накинувся з кулаками на кривдника. Шарлотта та місіс Сауербері ледь відтягнули його від Ноя, а потім закинули нападника у льох та зачинили його там. Олівер намагався висадити двері і Ноя відправили за містером Бамблом.

VII.

Коли Ной прибіг до робітного дому, не шкодуючи слів, він розповів про все містеру Бамблу, звинувачуючи Олівера у тому, що він хотів перебити всю їх сім'ю та служницю. Не залишалося нічого, окрім того, щоб взяти ціпок та відшмагати поганця. Коли містер Бамбл та Ной повернулися додому, то Олівер все ще намагався вибити ті кляті двері і так зухвало відповідав на запитання урядовця, що той аж сам перелякався. Повернувся містер Сауербері і відлупцював хлопця. Ввечері його відчинили і пустили в кімнату.

Такий молодий, але вже пізнавший життя хлопчик твердо вирішив тікати. Тихенько залишив він будинок і пішов з міста. Проходячи повз ту ферму, де він провів своє дитинство, побачив свого друга Діка і дуже зрадів нагоді попроситися з ним. Дік благословив його на дорогу, а Олівер пообіцяв ще колись зустрітися.

VIII.

Залишивши місто, Олівер зовсім не знав куди йти, але побачивши табличку, що вказувала на Лондон, вирішив попрямувати туди, адже місто це було велике і там точно його ніхто не зможе знайти. Дорога була складна, адже необхідно було пройти аж сімдесят миль, і якби не декілька добрих людей, він би точно помер або від холоду, або від голоду.

На сьомий день подорожі Олівер зупинився у місті Барнет, де познайомився із чудернацьким хлопцем, що дивно виглядав і говорив специфічною лексикою. Новий знайомий Джек Докінс на прізвисько Спритний Пройда нагодував Олівера та пообіцяв надати у Лондоні притулок у свого знайомого та забезпечити певною роботою.

На вечір хлопці вже були у Лондоні: дорога лежала до неймовірно брудного та злиденного кварталу. Олівер вже надумав тікати, але Джек затягнув його в будинок. Там він познайомився зі старим євреєм Фейгінном та такими ж хлопчиками, як його новий знайомий. Олівера нагодували, дали випити джину, розбавленого водою, та вклали спати.

IX.

Вранці, думаючи, що Олівер спить, Фейгін достав скриньку із золотом і почав перебирати коштовності. Помітивши, що за цим дійством спостерігає його гість, він спочатку розлютився, але швидко опанував себе і запросив Олівера та ще двох хлопців (Джека та Чарлі Бейнса) снідати. Хлопці похизувалися носовичками та гаманцями, які встигли вже "заробити".

Потім всі затіяли гру: старий єврей брав різні коштовності і ходив по кімнаті, наче турист, іноді приглядаючись до стін або до каміна, як до вітрин, а хлопці з легкою вправністю намагалися їх поцупити: "Якщо старий джентльмен відчував чужу руку в своїй кишені, він кричав, у якій кишені рука, і гра розпочиналася знову".

В гості завітали дві дівчини — Бет і Ненсі, що не були красунями, але виглядали вони життєрадісно. Обговорили роботу, ще якісь дрібниці і пішли, а вдома залишився Олівер та Фейгін. Старий запропонував і новому хлопчику спробувати витягнути у нього з кишені хустку, а коли вийшло, назвав Олівера дуже кмітливим і напрозорчив блискуче майбутнє.

X.

Олівер довгий час не виходив з будинку і нарешті вмовив відпустити його разом з хлопцями на роботу. Хлопці довго йшли, поки не зустріли охайного джентльмена, що був настільки захоплений книгою, що нічого не помічав. Бейнс і Докінс обережно витягнули у нього з кишені хустину і кинулись тікати: "В одну мить хлопчикові спала з очей полуда: то ось звідки беруться і хусточки, і годинники, і коштовності, ось чим займається Фейгін!". Хлопець злякався і теж став тікати і, на його біду, це помітив

старий чоловік і подумав, що він і є злодій; всі кинулися його наздоганяти. Хлопчика піймали і полісмен, що підійшов в натовп, потягнув Олівера до суду. Варто сказати, що постраждалий джентльмен досить жалібно поставився до хлопця і просив поводити себе з ним обережно.

XI.

Прийшли до суду, де правосуддя вершилося досить сумнівним способом. Дозволяючи собі пихату та самовпевнену поведінку, суддя допитав потерпілого містера Браунлоу та полісмена. В цей час Олівер ледь стояв на ногах і згодом знепритомнів. Суддя призначив три місяці ув'язнення, коли у залу суду прибіг власник книгарні, поряд з якою сталася крадіжка і роз'яснив, що хлопчик ні в чому не винний, адже це його друзі витягнули хустинку, чим сам юнак був просто приголомшений. Олівера виправдали та залишили на вулиці майже без тями; поважний джентльмен відчував тепло до хворої дитини, тому забрав хлопчика до себе.

XII.

Олівер пролежав у гарячці дні та піклуваннями та турботою економки місіс Бедвін та містера Браунлоу почав одужувати. Ще ніколи у своєму житті він не відчував до себе такої доброти, як у цьому будинку. Якось, ще будучи слабким від хвороби, він сидів у кріслі та розглядав портрет якоїсь жінки, що аж притягував його погляд. Прийшов містер Браунлоу і випадково помітив дивну схожість між рисами та виразом обличчя жінки та його гостя — він аж вигукнув від здивування.

XIII.

Коли Пройда і Бейтс повернулися додому без Олівера, старий Фейгін не на жарт розлютився і ледь не вбив хлопців, але його крик був перерваний приходом гостя на ім'я Білл Сайкс: "Чолов'яга років тридцяти п'яти, убраному в чорний плисовий сюртук, дуже засмальцьовані коричневі бриджі, шнуровані черевики й сірі бавовняні панчохи на товстих ногах з опуклими мускулястими литками, — дивлячись на такі ноги при такому вбранні, завжди відчуваєш, що їм чогось бракує, а потім здогадуєшся: кайданів!". Вільям Сайкс поводив себе хазяйновито та зневажливо по відношенню до інших і цьому відчувалася його певна привілея. Коли хлопчики розповіли дорослим всю пригоду з арештом Олівера, було вирішено відправити когось до поліцейської дільниці та дізнатися долю юнака, адже всі переживали, аби він не розповів про їх зграю. У пригоді стала Ненсі, що, гарно вбравшись, пішла у поліцію. Там їй розповіли, що хлопчика ледь живого забрав якийсь джентльмен і вирушили вони у Пентонвіл. Ненсі передала все почуте своїм друзям і, похапцем зібравши речі, було вирішено змінити локацію перебування і якнайскоріше знайти Олівера та завадити тому, щоб він розказав про їх банду.

XIV.

Вже коли Олівер був спроможний сам рухатися і повністю видужав, містер Браунлоу запросив хлопчика до себе в кабінет. Останній перелякався, що господар хоче позбавитися від нього та виставити на вулицю, проте той лише хотів розпитати юнака про його долю і як так сталося, що він втрапив у таку халепу. Розмову було

перервано приходом містера Грімвіга — давнього приятеля хазяїна будинку. Містер Браунлоу познайомив свого друга з хлопчиком та попросив залишити їх удвох. Містер Грімвіг сказав, що не може висловити свою думку стосовно хлопчика, адже він може виявитися брехуном і лихою людиною: "Річ у тім, що в глибині душі містер Грімвіг був дуже схильний визнати і зовнішність, і поведінку Олівера надзвичайно приємними. Але проти цього повставав притаманний йому дух сперечання".

Оліверу було дано доручення віднести у книгарню книги містера Браунлоу, чому хлопчик дуже зрадів, адже хотів хоч якось віддячити такій турботі про нього. Приятель господаря будинку був ладен посперечатися, що хлопчик не повернеться, адже він мав нове вбрання, гроші та дорогі книжки, але містер Браунлоу був впевнений, що у Олівера навіть думки такої немає, проте хлопчик не повернувся...

XV.

Доля склалася так, що по дорозі до книгарні, Олівер випадково звернув не у той провулок, що зіграло важливу роль у подальших подіях. Саме там йому перестрілася Ненсі та містер Сайкс, які забрали хлопчика з собою. Всі спроби Олівера покликати на допомогу виявилися марними: можливо тому, що він ще був трохи кволим після перенесеної хвороби, а можливо тому, що всі перехожі байдуже ставилися до цього.

XVI.

Ненсі та Сайкс привели Олівера у якийсь пошарпаний будиночок на околиці, де на них вже чекала вся банда. Олівера благав повернути гроші та книги назад, аби лише містер Браунлоу не подумав про нього погано, але всі лише реготали. Фейгін навіть замахнувся палицею на хлопчика, проте Ненсі пообіцяла позбавити життя того, хто буде мордувати малого. В ній прокинулась злість на чоловіків і певний жаль до хлопця, тому вона кричала та кидалася у бійку, поки Олівера не залишили у спокої.

XVII.

Парафіяльний бідл містер Бамбл їхав у справах до Лондону. Перед цим він завітав на ферму, де провів своє дитинство наш герой. Там мав розмову із Діком — єдиним другом Олівера, що був настільки хворим та кволим, що ось-ось мав віддати душу Богові. Він просив когось написати Оліверу слова подяки та любові та передати після його смерті, проте це розлютило урядовця.

У Лондоні на очі містеру Бамблу потрапило оголошення про грошову винагороду тому, що розкаже про місцезнаходження Олівера або надасть якусь інформацію про його минуле. Містер Бамбл поспішив до Пентонвілу. Вся його розповідь звелася до того, що "Олівер — підкидьок, син поганих, непутящих батьків, що від народження він був утіленням підступності, невдячності, злостивості; що своє коротке перебування в рідному місті він завершив підлим і звірячим нападом на безневинного хлопчика, після цього втік під покровом ночі з оселі свого хазяїна". Містер Браунлоу був дуже засмучений такими новинами і велів більше ніколи не згадувати ім'я хлопця у його домі.

XVIII.

Перший час Олівера не випускали з кімнати, але згодом почали відмикати замок та

дозволяли гуляти по будинку. Якось Чарлі та Джек розговорилися із хлопцем, спонукаючи його послухати поради Фейгіна та почати займатися їх ремеслом: тоді і йому буде краще, і Фейгін буде задоволений. Цієї справи йому все одно не уникнути. "Якщо не ти крастимеш носові хустки й годинники, то їх крастиме хтось інший. Тому, хто з ними розпрощається, все одно краще не буде, й тобі краще не буде; краще буде тільки тому, хто їх поцупить. А ти ж маєш на них таке саме право, як він! ".

Розмова була перервана приходом Фейгіна та його гостя містера Чітлінга, що тільки-но повернувся із виправного дому. Останній жалівся на час, проведений там і висловив думку, що Оліверу дуже пощастило, що він потрапив у компанію Фейгіна. З того дня він рідко залишався один і інші намагалися навести аргументи на користь злочинства, час від часу граючи із ним у давню гру і, таким чином, осквернити його чисту душу та думки.

XIX.

Фейгін, Сайкс та Ненсі обговорювали напад на будинок старої жінки, що був багатий на срібло та різні коштовності. Коли не вийшло підкупити слуг, то вирішено було скористатися кватиркою. Проте для цього треба було залучити якогось маленького хлопчика. Старий єврей запропонував Олівера, адже менше за нього хлопчика не було; також він вбачав у цьому можливість остаточно залучити його до грабіжництва. Фейгін дещо побоювався реакції Ненсі, проте в ній переважала відданість Сайксу та своїй справі. Було вирішено, що дівчина на наступний день забере хлопця та відведе до Сайкса, а день після того відбудеться грабіж.

XX.

Наступного дня Ненсі прийшла за Олівером і, читаючи у його очах бажання втекти за слушної нагоди, сказала, що з цього все одно нічого не вийде. Вона захищала його раніше і буде захищати його надалі, проте їй необхідно, щоб він слухався її слів. Так буде краще для нього та для неї. Свої слова вона підкріпила синцями, залишеними після її істерики в день повернення Олівера.

Коли вони приїхали до Сайкса, той провів з хлопцем розмову про те, що йому необхідна його цілковита слухняна поведінка і тоді ніхто не постраждає. Вагомим аргументом став пістолет, що тримав злодій у своїх руках. На ранок вирушили в дорогу.

XXI.

Дорога до місця призначення була довгою. Подорожнім Сайкс представляв Олівера як свого сина. Вечеряючи у трактирі, голова банди домовився із тамтешнім чоловіком, щоб той підвіз їх на возі і проїхавши Санбері та пройшовши ще кілька миль, дісталися напівзруйнованого будиночку, що став для них пристанищем.

XXII.

На них уже чекали двоє інших чоловіків — Тобі Крікет та Барні. Всі повечеряли та випили джину з водою, примусивши і Олівера зробити декілька ковтків. Трохи відпочили та вночі вирушили до того будинку, що мав стати місцем злочину, залишивши Барні чекати вдома. Лише коли вони перелізли паркан чужого дому, Олівер зрозумів навіщо вони тут — він благав вбити його на місці, проте не робити з

нього злодія. Хлопця привели до тьми і наказали просто зсередини відімкнути вхідні двері і впустити їх в дім. Його підсадили у віконницю і він опинився всередині. В його намірах було зчинити галас і попередити мешканців і як тільки він зробив крок в сторону сходів, він побачив двох чоловіків, його пострілом відкинуло. Сайкс встиг схопити хлопчика і витягнути. Пролунало ще декілька пострілів і Олівер знепритомнів.

XXIII.

Містер Бамбл завітав до наглядочки робітного дому місіс Корні, з якою вони жваво обговорили цих клятих бідняків, яким завжди всього мало. Обговорили також принципи допомоги: "Головна засада такої допомоги полягає в тому, щоб давати біднякам саме те, чого вони не потребують. Врешті їм набридне ходити, і вони махнуть рукою. " Місіс Корні пригостила гостя чаєм, та їх мила та дружня бесіда була перервана новою, що якась літня жінка віддає Богу душу та має необхідність поговорити з місіс Корні. Проклинаючи цих старих, що навіть вмерти спокійно не можуть, жінка пішла до неї, залишивши гостя чекати.

XXIV.

Коли місіс Корні прийшла до цієї жінки, вона спала. Дещо зачекавши, вже збиралася йти, проте остання різко піднялася, попросила вигнати з кімнати інших наглядочок, посадила біля себе місіс Корні та тихим голосом розповіла їй історію. Колись вона знайшла на вулиці вагітну жінку, що народила у цьому домі хлопчика Олівера. Вона була без грошей та без речей, але носила на грудях якусь золоту річ. Бідолашна жінка попросила наглядачку зберегти її та коли Олівер підросте віддати йому та цим самим забезпечити йому гарне життя, але, жадібна до цінних речей, вона просто обікрала її. Промовивши ці слова, стара віддала Богу душу.

XXV.

Фейгін та його команда сиділи в будинку, граючи в карти та вечеряючи. Обговорювали закоханість Тома Чітлінга у Бетсі та його вчинок, що заради неї він півтора місяці відсидів за ґратами, від чого хлопець зашарівся та ледь не розпочав бійку. Проте несподівано прийшов гість — Тобі Крікет, який розповів, що справа з грабунком не вигоріла. Проте це було відомо із газет. Фейгін переживав за хлопчика та Сайкса.

Крекіт розказав, що під час пограбування, Олівера поранили і вони намагалися втікти, але мешканці підняли на ноги всю околицю і вони ледь змогли врятуватися. Хлопчика несли вдвох та поодиночі, але він майже захолов і вони залишили його у канаві, рятуючи себе та тікаючи у різні сторони. Фейгін побілів та вискочив на вулицю.

XXVI.

Дорога єврея лежала у кримінальний квартал, а власне у паб "Три каліки", де збиралися представники його ремесла. Там він розшукував Сайкса та запитав про містера Монкса, попросивши передати йому, що він його шукав та прохання завітати до нього. Не знайшовши Білла, він направився до нього додому, де застав лише п'яну Ненсі. Від Сайкса не було новин з того самого дня і Фейгін переживав, аби його не спіймали, адже тоді під загрозою опиниться і він. У пориві люті він сказав, що йому

дуже необхідно знайти Олівера живим або мертвим, адже він зв'язався із самим дияволом і тепер хлопчик — це рішення його проблем. Проте Ненсі зовсім не звернула уваги на ці слова; насправді вона хотіла, щоб Олівер загинув, бо тоді він потрапить у кращий світ і не буде змушений стати злодієм і провести своє життя так, як усі вони.

Вже на порозі свого будинку, Фейгін зустрів Монкса та був змушений запросити його в дім. Там вони говорили про Олівера, про те, що Монксу він необхідний у будь-якому стані. Монкс з самого початку був зацікавлений у тому, щоб звернути хлопчика на лихий бік: "А я вам знову кажу: в усьому винні ви самі. Вам слід було тримати його при собі, разом з іншими, й робити з нього звичайнісінького шмаркатою кишенькового злодюжку". Йому було необхідно, щоб хлопчика не знайшли. Під час розмови Монкс помітив жіночу тінь біля стіни, проте господар будинку переконав, що це лише витвір уяви.

XXVII.

Залишений на самоті, містер Бамбл оглянув кімнату жінки, перерахував срібні ложки та навіть провів ревізію комода, коли хазяйка повернулася. Дещо схвильована розмовою із покійною старою, вона випила настій та стала приймати залицяння містера Бамбла. Вирішено було одружитися, адже разом вони мають чудові перспективи.

XXVIII.

Історія повертається до Олівера, що був залишений Сайксом і Крікетом у канаві вмирати. Як би вони не хотіли забрати хлопчика (звісно, аби він їх не видав потім), рятування свого життя виявилось дорожчим. Втеча виявилася вдалою, тому переслідувачі — працівники майже пограбованого дому — повернулися ні з чим. Олівер пролежав якийсь час непритомний, але життя боролось в тілі маленького хлопчика і той з часом піднявся і, ледь стоячи на ногах, пішов шукати допомоги. Декілька разів падав, проте підіймався і йшов далі, доки не дійшов до того самого будинку. Він впізнав огорожу, проте все одно постукав, адже помирати серед людей набагато краще, ніж самому в лісі.

Коли мешканці будинку побачили пораненого хлопчика, то одразу ж скрутили його і вже хотіли викликати поліцію, проте з другого поверху спустилася чарівна молода дівчина, що наказала негайно вкласти злодія у ліжко і привезти йому лікаря.

XXIX.

За столом сиділо дві жінки — одна літнього віку, а інша молода — та, що захистила Олівера: "Дівчина милувала око свіжою, чарівною красою юності; вона була в тому віці, в якому господь, мабуть, вибирає людей, щоб в ім'я своєї всеблаготі мети втілювати ангелів у їхню смертну оболонку. Їй не минуло ще й сімнадцяти років. Вона була така струнка й граційна, така ніжна й ласкава, така чиста й вродлива, що здавалася створінням неземним, не спорідненим з грубими істотами, що населяють наш світ". Їм прислужував містер Джайлс — один із переслідувачів грабіжників тієї ночі. Через годину приїхав лікар, що був дуже вражений історією про напад грабіжників. У хворого він просидів більше години, проводячи серйозні медичні маніпуляції, і, вийшовши з

кімнати, запитав у старої місіс Мейлі та її племінниці Рози чи бачили вони хворого на власні очі. Виявилося, що жінки ще не заходили до нього, а містер Джайлс ще не розповів, що підстрелив маленького хлопчика. Лікар запросив усіх до кімнати.

XXX.

Коли жінки побачили маленького хлопчика, сльози виступили на їх очах. Вони були приголомшені, що такий янгол міг піти на злочин. Міс Роза благала свою тітку будь-якою ціною захистити цю дитину від в'язниці, адже вони не знають обставин, що змусили його примкнути до злодіїв. Лікар містер Лосберн погодився їм допомогти, вмовивши чоловіків залишити справу із ув'язненням, лише за тієї умови, що, поговоривши з хлопчиком, коли він отямиться, вони переконаються, що той не вкрай зіпсований злодюга.

Коли Олівер прокинувся, він розповів жінкам та лікарю всю історію свого життя. Зворушений розповіддю, містер Лосберн спустився до чоловіків та попросив їх заприсягтися перед констеблем, що цей бідолашний хлопчик — той самий грабіжник, що вчора вліз до них у будинок, тим самим залякуючи їх помилитися. До будинку під'їхали карети карного розшуку, ще вранці викликані містером Джайлсом та Брітлзом.

XXXI.

Двоє агентів карного розшуку були запрошені у дім, де почався допит усіх жителів дому про вчорашній грабунок, усі обставини та деталі. Було оглянуто місце злочину, після чого гості проявили бажання оглянути хлопчика, проте містер Лосберн запропонував їм випити з дороги чогось міцного та трохи відпочити. Міс Роза підтримала ідею і вдало відволікала агентів від Олівера. Тим часом, лікар вийшов з кімнати і лише через хвилин двадцять запросив гостей відвідати хлопчика. Уже там в кімнаті він розповів, що цей бідолашний хлопець випадково під час гри потрапив на сусідню ділянку, де зачепив дріт самостріла (охороняючи свою власність, господарі часто ставили в підвір'ї такі захисні механізми) і був поранений. Така історія переконала навіть Джайлса, що відмовився брати на себе відповідальність та зі стовідсотковою впевненістю стверджувати, що саме цей маленький хлопчик вліз у їх вікно вчора ввечері. Розлючені таким становищем, агенти повернулися назад ні з чим. Олівер залишився у цьому домі і поступово одужував.

XXXII.

Здоров'я Олівера ставало все краще, а його вдячність господарям дому росла з кожним днем. Він мріяв про те, що, ставши на ноги, зможе виконувати будь-які доручення чарівних леді і хоч якось показати ділом свою до них любов.

Коли він уже зовсім одужав, йому було дозволено разом із лікарем Лосберном завітати до дому містера Браунлоу, де хлопчик зміг би виправдати себе у очах усіх, хто так люб'язно піклувався про нього, і розповісти усю правду про його зникнення. Проте на них чекало велике розчарування: містер Браунлоу розпродав усі речі і переїхав у Вест-Індію, а разом з ним і його економка та найкращий друг. Олівер був дуже засмучений, що так і не зміг висловити їм свою вдячність.

Згодом місіс Мейлі та міс Роза разом з Олівером та усіма жителями будинку переїхали в будиночок, подалі від міста. Там хлопчик був ледь не найщасливішим серед усіх, адже там завжди старався допомогти усім, тим самим висловлюючи свою їм прихильність. Там він навчався читанню та письму та проводив кожен день щасливою дитиною.

XXXIII.

Щасливі дні такого життя були перервані несподіваною хворобою Рози. Місіс Мейлі попросила Олівера передати на станцію лист, що був призначений містеру Лосберну, і з гінцем відправити його у місто; мала в руці і інший лист, адресований містеру Гаррі Мейлі, проте відправляти відмовилася. Коли хлопчик виконав доручення, то по дорозі назад, наштотхнувся на дивного чоловіка, що, побачивши хлопця, почав кидатися прокльонами і дивними словами: "Хто б міг подумати? Згинь, маро! Він і з могили вилізе, щоб стати мені на дорозі! Щоб ти згинув! Якби мені стало мужності сказати єдине слово, від тебе б на другий день і сліду не лишилося. Щоб тебе чорти вхопили, щоб на тебе чума напала, сатанинський виплодку! Що ти тут робиш?". Проте Олівер був настільки схвилюваний станом міс Рози, що не став слухати це і чимдуж побіг додому.

Коли приїхав містер Лосберн, він був дуже наляканий станом юної леді, говорячи, що врятувати її може лише чудо. Всі троє не відходили від ліжка хворої весь час, а коли вона заснула глибоким сном, місіс Мейлі сказала, що після цього вона або одужає, або покине їх назавжди. Коли лікар вийшов з її кімнати, то повідомив, що тепер міс Роза має одужати і в неї чудові прогнози, а знесилена переживаннями тітка втратила свідомість.

XXXIV.

Повертаючись з букетом свіжих польових квітів, Олівер перестрів карету із містером Джайлсом та ще одним молодим чоловіком — Гаррі Мейлі. Син місіс Мейлі був закоханий у Розу і страшенно переживав за її самопочуття. Історія не розповідає про стосунки між молодим чоловіком та юною леді, але натякає, що любов один до одного раніше змусила їх долати великі перешкоди. А тим часом стан міс Рози поступово покращувався, а містер Гаррі та Олівер щодня радували її свіжими квітами.

Олівер займався наукою і одного вечора заснув над книжками. Це був поверхневий сон, коли ніби спиш, проте помічаєш усе, що відбувається. І тут хлопчик побачив у вікні старого єврея Фейгіна та незнайомого чоловіка, на якого він випадково наштотхнувся на станції. Від страху Олівер прокинувся і став кликати допомогу, проте через секунди двоє чоловіків зникли.

XXXV.

Хлопчик швидко пояснив що сталося і всі чимдуж побігли в ту сторону, куди показав Олівер, але там не було навіть і сліду втікачів. Пошуки продовжувалися ще декілька днів, проте ніхто не бачив старого єврея та його супутника. Джайлс шукав і сусідньому селі, але марно. Згодом всі забули про цю ситуацію.

Стан Рози покращувався і вона стала виходити на прогулянки. Вечорами усі

проводили час разом, проте не помітити якусь напругу між усіма було неможливо. Містер Лосберн повідомив дату свого від'їзду, а разом з ним і містер Мейлі. Але перед цим він запросив Розу до розмови, у якому зізнався їй у коханні, але дівчина відмовила йому: "Я, бідна безприданниця із заплямованим ім'ям, не можу давати вашим друзям приводу підозрювати, що я обернула собі на користь ваше перше кохання, почепившись вам на шию й звівши нанівець усі ваші плани й надії". Молодий чоловік був розчарований такою відповіддю і пообіцяв повернутися до цієї розмови через деякий час уже в останній раз.

XXXVI.

Містер Мейлі та лікар Лосберн збиралися в дорогу, обговорюючи якісь дрібниці, коли Гаррі відвів Олівера в сторону і попросив писати йому раз на два тижні і описувати детально все-все про його матір та міс Розу. Хлопчик з великою радістю погодився; містер Гаррі подякував йому і запевнив, що буде хлопчику вірним другом. Коли вони від'їжджали, з очей міс Рози лилися сльози.

XXXVII.

Минуло два місяці з весілля містера Бамбла та місіс Корні та з того моменту, як чоловік змінив свою посаду парафіяльного бідла на наглядача робітного дому. Зітхаючи та думаючи про те, як же він продешевив з весіллям, містер Бамбл промовляв ці слова у голос. Несподівано місіс Корні зайшла до кімнати і влаштувала скандал, викрикуючи, що дуже сильно прогадала, обираючи собі такого чоловіка. Розпочалася бійка і, переможений руками жінки, містер Бамбл був змушений тікати. Проходячи повз кімнати, чоловік почув сміх богаділок і вирішив нагнати страху хоч на них, проте відкривши двері, побачив там свою дружину. Вона знову кидалася образами та вигнала чоловіка геть. Принижений таким падінням свого авторитету, містер Бамбл зайшов до трактиру, де сидів лише один відвідувач, що одразу звернув на себе увагу.

Між чоловіками зав'язалася розмова і виявилося, що незнайомець приїхав сюди у пошуках містера Бамбла. Там він і розпитав про той вечір, коли народився Олівер, а головне, що його цікавило — це та жінка, що приймала пологи. Містер Бамбл розповів (звичайно, за гроші), що вона померла не так давно, проте він знає жінку (місіс Корні), з якою бабка говорила напередодні смерті. Вони домовилися про зустріч наступного дня, куди містер Бамбл мав привести свою дружину. Коли прощалися, то колишній бідл запитав ім'я свого нового знайомого і той представився Монксом.

XXXVIII.

Коли подружжя прийшло на зустріч у домовлене місце, Монкс запросив усіх в старий будинок і розпочав розмову. Місіс Бамбл веліла чоловіку тримати язик за зубами, а розмову буде вести вона сама. За свою таємницю вона попросила 25 фунтів золотими і, коли торг був закінчений, почала розповідь. Коли стара Саллі вмирала, вона розповіла, що більше 10 років тому, тут народжувала жінка, що вмерла одразу після пологів, проте встигла показати золотий медальйон і попросити передати його синові, коли той підросте. Проте як тільки жінка віддала душу, стара її обікрала. А коли власне і стара вмирала, то тримала у руці закладну квитанцію, яку місіс Бамбл

обачливо забрала і викупила ті речі, передбачаючи, що колись матиме з них користь.

Тепер вона їх дістала і показала Монксу — золотий медальйон, в якому лежали два пасма волосся та золота каблучка. На медальйоні було вигравіювано ім'я Агнес та дата — рік до народження Олівера. Містер Монкс взяв ці речі і викинув їх у річку, течія якої мала віднести їх далеко від того місця. Усі полегшено зітхнули та попросилися, домовившись берегти таємницю.

XXXIX.

Сайкс та Ненсі зараз перебували у якомусь злиденному будиночку, де дівчина доглядала чоловіка. Майже місяць він пролежав без тями, підхопивши лихоманку, і дівчина вже сама змарніла, приділяючи увесь час йому. В гості прийшли Фейгін, Джек Докінс та Чарлі Бейтс, принесли із собою харч та алкоголь. Хоча Сайкс зрадів їжі, проте він був розлючений, що старий єврей залишив його вмирати тут, переклавши всі турботи на Ненсі. Також він попросив дати йому трохи грошей, бо після хвороби він у дуже скрутному становищі. Домовилися, що їх у Фейгіна забере дівчина і вже потім принесе Сайксу.

Коли Ненсі та Фейгін залишилися у кімнаті лише вдвох, старий хотів уже відкрити шафу та віддати дівчина гроші, як несподівано прийшов Монкс. Він та єврей піднялися нагору, щоб поговорити без свідків, проте дівчина безшумно піднялася по сходах та підслухала розмову. Через 15 хвилин Монкс пішов, а Фейгін віддав Ненсі гроші і дівчина вийшла з будинку. Вражена почутим, спочатку вона чимдуж побігла в іншу від житла Сайкса сторону, проте зрозуміла, що сьогодні їй не вдасться здійснити задумане.

На наступний вечір вона сиділа бліда, як смерть, на що навіть Сайкс звернув увагу — він вирішив, що лихоманка вразила і дівчину, але Ненсі напоїла його джином та опіумом і він швидко заснув. Переконавшись, що чоловік міцно спить, Ненсі якомога швидше побігла в сторону лондонського Вест-Енду і, діставшись готелю-пансіону, вимагала покликати міс Мейлі для розмови. Через зовнішній вигляд дівчини їй відмовляли декілька разів, при цьому не жалкуючи образливих слів, проте вона була дуже наполеглива і згодом її відвели у маленьку вітальню, де на неї вже чекала міс Роза Мейлі.

XL.

Міс Роза вибачилася перед дівчиною за зневажливе до неї ставлення зі сторони персоналу та була готова її вислухати. Ненсі розповіла, що це вона та людина, що повернула Олівера назад до Фейгіна, майже викравши його із дому містера Браунлоу. Вчора вона підслухала розмову між Монксом та Фейгіном і, власне, так і дізналася де можна знайти Розу, адже її ім'я звучало під час цієї розмови. Монкс побачив Олівера ще того дня, коли його випадково прийняли за грабіжника і хлопчик виявився тим, кого він уже давно чекав. Він пообіцяв єврею гроші, якщо той поверне його назад і зробить із нього злодія, проте вона не дізналася його мету, бо того разу Монкс побачив її тінь на стіні і вона змушена була втікти, але учора їй вдалося непомітно підслухати такі слова: "Отже, єдині докази походження хлопця лежать на дні річки, а стара відьма, що здобула їх від його матері, гние в домовині". Далі вони сміялися, а Монкс говорив

про те, як вдало він прибрав Олівера зі шляху до батьківського заповіту, і що було б просто чудово, якби його гидкий брат покінчив із життям десь на шибениці за тяжкий злочин. Роза ледь не втратила свідомість від здивування, що цей бридкий чоловік виявився братом Олівера.

Далі Ненсі сказала, що вже мусить йти, бо якщо її зникнення помітять, то це обернеться для неї бідною. Роза благала її залишитися, адже могла забезпечити їй притулок, проте вона відмовилася, бо не могла залишити Сайкса без її допомоги. Єдине, про що вона просила — це допомогти Оліверу, не розкриваючи цієї таємниці. Також Ненсі відмовилася від грошей, проте леді домовилися, що Ненсі кожної неділі у певний час буде гуляти по Лондонському мосту, щоб у разі необхідності її можна було знайти. Вдячна за тепло та ніжність, з якою Роза прийняла її, вона побажала останній щастя та пішла геть.

ХІІ.

Роза не знала кому довірити таку таємницю. Знаючи характер містера Лосберна, вона не могла розповісти ситуацію йому, адже він би неодмінно щось вдіяв, а її тітка не втримала би таємницю від лікаря. Єдиним, хто спадав їй на думку, був Гаррі, проте вона боялася турбувати його, згадуючи їх останню розмову. Перечекавши ніч, вона хотіла вже писати листа молодому чоловіку, проте не могла підібрати слів. Її роздуми перервав Олівер, що прибіг і розповів, що бачив містера Браунлоу і вони разом із Джайлсом дізналися його точну адресу, тож тепер він має змогу побачити цього прекрасного чоловіка. Міс Роза вирішила скористатися слушною нагодою і вони вирушили в дорогу.

Олівер залишився у кареті, а міс Роза була запрошена у будинок. Там вона познайомилася із містером Браунлоу та містером Грімвігом, які були дуже здивовані її згадкою про Олівера. Дівчина розповіла про життя Олівера після викрадення і про те, як він був засмучений, що не може подякувати їм за таке до нього гарне ставлення. Коли хлопчик зайшов до кімнати, всі дуже йому зраділи, а економка місіс Бедвін не могла втримати сліз. Залишившись віч-на-віч із містером Браунлоу, дівчина переповіла йому розповідь Ненсі і було домовлено, що ввечері він приїде до них у готель, а до того часу Роза підготує свою тітку та друга-лікаря до розмови.

Спільними роздумами було вирішено не піднімати шум, а діяти повільно, проте впевнено. До справи залучили містера Грімвіга та містера Гаррі Мейлі. За мету було зустрітися із Ненсі та попросити її вказати на Монкса за слушної нагоди, або хоча б вказати ті місця, де він зазвичай буває, та описати його зовнішність.

ХІІІ.

Ной Клейпол та його подружка Шарлотта пограбували касу трунаря і тікали до Лондона. Там за дивним збігом обставин вони потрапили у трактир "Три Каліки", де попросилися переночувати та замовили собі вечерю. Якраз у той момент, у заклад прийшов Фейгін, що підслухав розмову молодих людей і дізнався, що вони були б не проти долучитися до грабіжництва та знайти собі вдалу компанію. Фейгін познайомився із гостями та запропонував їм зустріч із його другом, що зміг би

залучити їх до його ремесла. Звичайно, за це треба було платити, проте він повністю забезпечить їх роботою. Домовилися зустрітися наступного дня.

XLIII.

Виявилося, що цей самий "друг" і є Фейгін і вже наступного дня Ной та Шарлотта, що представилися подружжям Болтерів, перебралися у житло до старого єврея. Розповіді Фейгіна про їх ремесло, що мали на меті викликати у Моріса-Ноя Болтера страх та водночас повагу до нього, були перервані приходом юного Бейтса. Хлопець розповів, що справи Джека Докінса, якого спіймали на крадіжці табакерки, йдуть погано і йому загрожує дуже великий термін ув'язнення. Для з'ясування всіх деталей, вирішено було відправити новачка у поліцейський відділок. Там він потрапив до залу, де саме розглядали справу Докінса. Хлопець був не із сором'язливих і навіть там влаштував виставу із жартами та словами, що він "доведе цю справу до Парламенту, як тільки його адвокат повернеться з обіду з віце-президентом". Заслухали свідків, які підтвердили, що саме цей хлопчик вкрав їх речі та табакерку у джентльмена, і справу передали до суду.

XLIV.

У неділю, коли годинник пробив одинадцятку, Ненсі збиралася вийти з будинку, аргументуючи тим, що їй зле і вона хоче подихати свіжим повітрям, проте Сайкс накричав на неї та, заламавши руки, посадив у комірчину, поки не настала північ. Тоді дівчина заспокоїлася і перестала благати її відпустити. Цю картинку спостерігав Фейгін, який подумав, що Ненсі знайшла собі якогось хлопця на стороні і виправдовував цим дивний стан дівчини в останні дні. Коли вона проводжала його по сходах, єврей натякнув, що якщо вона захоче прибрати Сайкса з дороги, то він буде їй вірним другом. Фейгін давно мріяв про те, щоб ця людина позбавилася життя, бо він занадто багато знав і був зухвалим. Але для того, щоб вмовити Ненсі на таке, мають бути дуже вагомими аргументи, тож єврей вирішив прослідкувати за дівчиною і, дізнавшись правду про її нового знайомого, піти на шантаж.

XLV.

Фейгін вирішив доручити стеження своєму новому помічнику — Ною-Морісу Болтеру. Шість вечорів підряд старий приходив без настрою та переносив завдання, проте у неділю ввечері він забрав Ноя та привів його до будинку Сайкса. Там він побачив Ненсі та, коли та вийшла, почав переслідування. Декілька разів дівчина оберталася, проте Ной тримався на безпечній відстані, тож дівчина його не помічала.

XLVI.

Дівчина декілька разів прогулювалася уздовж Лондонського мосту, коли о дванадцятій зустрілася із міс Розою та її супутником — містером Браунлоу. Ненсі передчувала біду, тому відвела своїх знайомих подалі від ліхтарів, спустившись зі сходів, що були частиною мосту, проте це все одно не завадило Ною підслухати розмову. Містер Браунлоу попросив дівчину описати Монкса та розповісти де його можна знайти, обіцяючи при цьому, що жоден із її "друзів" не потрапить у в'язницю. Ненсі погодилася лише за цієї умови і описала найбільш помітні риси обличчя Монкса і

по мірі того, як вона вдавалася у деталі, вираз обличчя містера Браунлоу змінювався і було видно, що він впізнає цього чоловіка. Останнім знаком був шрам на шиї, який чоловік уже зустрічав. Коли Ненсі був час йти, її нові знайомі востаннє запропонували їй допомогу та безпеку, проте дівчина не могла залишити тих, з ким провела більшу частину свого життя і були її опорою та підтримкою, хоча і не зовсім доброю. Замість грошей вона попросила лише якусь особисту річ юної леді, щоб вона нагадувала їй про доброту та ніжність останньої. Ненсі ще раз попросила вберегти її друзів від біди, зупинившись лише на Монксі, і на цьому попрощалися, а Ной, вражений почутим, поспішив до Фейгіна.

XLVII.

Лють переповнила старого, коли він почув розповідь свого помічника. Він не вірив, що дівчина відмовилася видати усю їх зграю, тому, розповідаючи ситуацію Сайксу, він не був скупим на слова. Коли останній дістався будинку, Ненсі ще спала. Він схопив її за волосся та розпочав бійку. Дівчина благала не вбивати її, адже вона була вірна йому до останнього, просила дати їм обом шанс та скористатися пропозицією міс Мейлі та разом виїхати закордон та розпочати нове життя, проте чоловік був не у собі. Останній удар палицею по голові був для неї смертельним.

XLVIII.

Сайкс був наляканий тим, що накоїв, проте швидко взяв себе у руки, спалив палицю та закривавлений одяг, забрав собаку та кинувся геть. Він довго блукав околицями Лондона, йдучи то в одну, то в іншу сторону. Зайшов до якогось трактиру, де саме завітав крамар, що рекламував новий чудовий засіб, що здатен вивести плями від дьогтю, фарби, їжі та крові; побачивши темну пляму на капелюсі Сайкса, хотів продемонструвати, проте чоловік швидко кинувся геть.

По дорозі він перестрів карету із робітниками, які саме обговорювали жорстоке вбивство якоїсь жінки, що змусило Сайкса здригнутися. Страх так оволодів ним, що йому весь час здавалося, що за ним стоїть примара Ненсі; чоловік бачив видіння понівеченого тіла дівчини. Підслухавши розмову чоловіків, Сайкс дізнався, що про нього (тобто підозрюваного у злочині) кажуть, що він втік із Лондона, а тому він вирішив повернутися до міста, де його найближчий час не будуть шукати, а звідти виїхати у Францію. Чоловік розумів, що собака дуже привертає увагу, тому захотів позбавитися його, втопивши у водоймі, але собака відчув небезпеку і втік.

XLIX.

Карета під'їхала до будинку містера Браунлоу і звідти вийшов він та двою чоловіків, що вели із собою Монкса. Браунлоу поставив останнього перед вибором: або розмова із ним тут, або в'язниця, і чоловік погодився на розмову. Цей юнак виявився сином давнього друга містера Браунлоу, який взяв собі у дружину чарівну дівчину Агнесу, яку останній дуже любив та поважав. Монкс (справжнє ім'я якого — Едвард Ліфорд) був сином від першого шлюбу, що укладений лише через матеріальні цінності та зобов'язання перед батьком. Після певного часу подружжя не могло витерпіти один одного і розлучилося.

Батько старшого Ліфорда залишив у спадок синові усі гроші, для оформлення яких необхідно було приїхати у Рим, та, на жаль, там він підхопив лихоманку та помер на наступний день, не залишивши ніякого заповіту і, відповідно, всі гроші отримав Монкс та його матір, бо на той момент він та Агнеса були лише заручені. Проте перед тим, як поїхати з документами, старший Ліфорд зайшов у гості до містера Браунлоу, залишивши йому портрет коханої. Дізнавшись про смерть свого друга, Браунлоу хотів забрати молоду дівчину до себе, давши їй притулок та подарувавши сім'ю, проте дізнався, що вона покинула дім і зникла у невідомому напрямку.

Сама доля влаштувала зустріч містера Браунлоу із Олівером, який був так схожий на дівчину з портрета, що це не могло не зацікавити чоловіка. Після викрадення хлопчика, він вирушив у Вест-Індію, де за чутками перебував Монкс. Там джентльмен дізнався, що син його друга повернувся до Англії декілька місяців тому.

Всю розповідь чоловіка Монкс перебивав його та викрикував, що у того немає жодних доказів його причетності до викрадення хлопця та й навіть того, що у його батька був інший син, проте містер Браунлоу продовжив: "У вас справді є брат — ви про це знаєте, знаєте його і в лице. Був і заповіт, але ваша мати знищила його і, вмираючи, відкрила вам таємницю й пов'язані з нею вигоди. Заповіт було складено на користь дитини, що мала народитися від того безрадісного кохання". Містер Браунлоу загнав Монкса у глухий кут, розказавши про всі його лиходійства і єдине, чого він вимагав — це виконання умов заповіту; тоді вони відпустять його, не віддавши правосуддю. Розмову перебив лікар Лосбрен, який переповів, що Сайкса ось-ось спіймають, бо помітили його собаку, тим паче, що за нього призначили винагороду. Також були створені групи людей, що розшукують Фейгіна — всі хотіли помститися за вбивство бідолашної дівчини. Монкс погодився на всі поставлені умови.

L.

Недалеко від Лондона на острові Джекоба, що був притулком для всіх злодюг та особ непевного соціального становища, у напівзруйнованому будинку сиділо троє чоловіків — Тобі Крікет, Чітлінг та незнайомець-каторжник Кегс. Усі чекали на Чарлі Бейтса та обговорювали нещодавні події — Фейгіна заарештували, на трактир "Три Каліки" було влаштовано облаву, під час якої багато злочинців потрапило до рук поліції, також правосуддю віддавали усю банду єврея, окрім Бет, що дізнавшись про вбивство подруги, втратила розум. Під час їх розмови хтось постукав у двері — це був Сайкс, якого, звичайно, впустили, проте напруга серед присутніх зростала. Згодом прийшов юний Бейтс, що, побачивши вбивцю, накинувся на нього з кулаками та обіцяв видати його поліцію. Але необхідності такої не було — до будинку вже наближався натовп людей, очолюваний Гаррі Мейлі. Сайкс не мав наміру віддаватися розлюченій юрбі, тож спробував втекти, спустившись мотузкою до річки і, скориставшись сутінками, заховатися, але доля склалася за так, що він знайшов у цій мотузці смерть — спускаючись, він накинув вузол на голову і, впавши, повішався.

LI.

Два дні потому карета із Олівером, місіс та міс Мейлі, лікарем Лосберном, місіс

Бедвін, містером Браунлоу та чоловіком, ім'я якого Оліверу не повідомили, прямувала до його рідного міста. По дорозі хлопець ледь стримував сльози, адже тут все нагадувало про його минуле і життя тут. Вони зупинилися в готелі, де на них уже чекав містер Грімвіг. Ввечері всі зібралися і Олівера познайомили з братом, в якому той з жахом впізнав чоловіка, з яким випадково стикнувся на станції та який зазірав із Фейгіном до нього і вікно. Оліверу розповіли історію про його матір та батька, про заповіт, в якому всі гроші передавалися Агнесі та Оліверу по досягненню повноліття, який мати Монкса передбачливо спалила. Ходили чутки, що Агнеса вкоротила собі віку ще не народивши дитину, проте перша дружина Едвіна Ліфорда, відчувала, що дитина жива і тоді Монкс пообіцяв не давати йому спокою все життя та мститися йому, доки буде живий.

Згадали і про медальйон та обручку, що Монкс викупив у подружжя Бамбл. Їх також привели у кімнату, проте вони все заперечували; були запрошені дві старі жінки, що тієї ночі чули розмову місіс Бамбл та богаділки, що приймала пологи у Агнеси — вони підтвердили, що жінка знала про коштовності та викупила їх. Тоді вже і сама жінка зізналася, що продала їх Монксу, а той викинув їх у річку; містер Браунлоу пообіцяв, що він подбає про те, аби вони із чоловіком більше не займали громадських посад.

Останньою таємницею на той день було походження міс Рози. Виявилось, що у батька Агнеси, окрім неї, була ще одна донька, що в силу обставин була віддана на виховання у бідну селянську родину. Мати Монкса поклопотала про те, щоб у дівчини було жакливе життя, але одно разу їй пощастило, адже літня вдова пожаліла дитину і взяла на виховання до себе — цією дівчинкою виявилася Роза. Всі плакали та обіймалися, налагоджуючи родинні зв'язки, коли двері відчинилися та у кімнату зайшов Гаррі Мейлі. Чоловік востаннє повернувся до розмови із Розою, де розповів, що він відмовився від усіх статків та високопоставленого суспільства заради кохання до неї. Роза погодилася вийти за чоловіка заміж.

LII.

Фейгіна засудили до смертної кари і в останню свою ніч він згадував своє життя та всіх знайомих, життя яких закінчилось на шибениці. До нього прийшли містер Браунлоу та Олівер, адже він був єдиним, хто знав, де заховані документи, які Монкс довірив йому на зберігання. І хоча єврей розповів їх місцезнаходження, більшу частину розмови він бурмотів якусь нісенітницю — в передчутті близької смерті чоловік втрачав глузд.

LIII.

Минуло три місяці. Гаррі, що став священником, та Роза одружилися, містер Браунлоу всиновив Олівера. Мрія хлопчика здійснилася і він отримав велику щасливу родину. Монкс та інші члени зграї невдовзі загинули, не виправившись і продовжуючи йти по кривій дорозі. Лише Чарлі Бейтс, натхненний таким кінцем своїх друзів, поставив крапку на злиденному житті і став працювати чесно. Лікар Лосберн перебрався жити неподалік від молодого подружжя, бо аж надто їх цінував та поважав.

Містер Грімвіг був частим гостей у його помешканні.

Висновки:

За жанром: соціально-психологічний роман, роман-виховання, авантюрно-пригодницький роман.

Головні герої: Олівер Твіст, подружжя Бамбл, єврей Фейгін, містер Браунлоу, місіс Мейлі, міс Роза Мейлі, Гаррі Мейлі, лікар Лосберн, Білл Сайкс, Монкс, члени банди (Чарлі Бейтс, Джек Докінс, Ненсі, Бет, Тобі Крікет).

Проблематика: виховання; знедолене дитинство; соціальна нерівність та несправедливість; злочинність, добро і зло.

Ідея: роман доводить, що людина може зберігати добро, незалежно від соціальних обставин; добро завжди перемагає зло.

Композиція: роман складається із 53 глав.